

САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ ПРИ ВИВЧЕННІ ДИСЦИПЛІНИ «ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ»

Клименченко Т.В., ст. викладач, Сумський національний аграрний університет

У статті автором піднімається проблема якості самостійної роботи при вивченні студентами вищого навчального закладу дисципліни «Теорія і методика фізичного виховання», розглядаються шляхи підвищення якості означеного виду роботи.

Проблеми вітчизняної системи фізичного виховання і спорту досліджували такі видатні теоретики і методисти, як В. Бондаренко, Ю. Верхошанський, Ю. Гавердовський, Т. Гнітецька, В. Заціорський, Л. Матвеев, Ю. Менхін, М. Набатнікова, Т. Круцевич, Л. Сергієнко, В. Філін, О. Худолій, Б. Шиян, А. Шлеміна, та ін. Однак, невирішеним залишається питання щодо оптимізації процесу вивчення теорії і методики фізичного виховання (ТМФВ) у вищому навчальному закладі.

Відмітимо, що «Теорія і методика фізичного виховання» як наукова і навчальна дисципліна формує систему фундаментальних знань, які визначають життєдіяльність особистості, її професійний шлях, у тому числі в галузі фізичного виховання. Знання з теорії і методики фізичного виховання є провідною умовою розвитку мислення особистості, творчого розв'язання професійних завдань [1; 2; 5].

Зупинимось на розгляді об'єкту й предмету вивчення дисципліни «Теорія і методика фізичного виховання». Насамперед слід відмітити, що кожна галузь знань як конкретна наукова і навчальна дисципліна має право на самостійне існування тільки в тому випадку, якщо має власні об'єкт і предмет вивчення, властиві лише їй. Так, об'єктом вивчення теорії і

методики фізичного виховання є процес фізичного виховання різних груп населення. Предметом – є загальні закономірності фізичного виховання як соціального явища. При цьому, під загальними закономірностями розуміються такі, що рівною мірою властиві фізичному вихованню будь-яких контингентів населення (дітей і дорослих, початківців, які займаються фізичними вправами, і кваліфікованих спортсменів). Предметом вивчення методик фізичного виховання є встановлення окремих закономірностей фізичного виховання й реалізація загальних закономірностей у педагогічному процесі, що має конкретну спрямованість [2; 5].

Зауважимо, що теорія і методика фізичного виховання тісно пов'язана із загальною педагогікою, загальною й віковою психологією та вирішує спеціальні педагогічні проблеми, що перебувають на їх стику. Разом із тим, філософія утворює її методологічне підґрунтя, завдяки чому існує можливість об'єктивного оцінювання дії соціальних законів у сфері фізичної культури, розуміти сутність проблеми, узагальнювати, аналізувати й відкривати нові закономірності її функціонування та перспективи розвитку в суспільстві [5].

Особливе значення має зв'язок із біологічними науками, що зумовлений необхідністю вивчення реакцій організму на вплив засобів фізичного виховання й визначає розвиток адаптаційних процесів людини. Тільки з урахуванням анатомічних, фізіологічних й біохімічних закономірностей функціонування організму людини можна ефективно керувати процесом фізичного виховання.

Особливо тісні зв'язки теорії і методики фізичного виховання з усіма спортивно-педагогічними дисциплінами, які спираються на загальні положення, розроблені теорією і методикою фізичного виховання, а конкретні дані, які отримані ними, є матеріалом для нових узагальнень. У процесі свого розвитку ТМФВ вивчала загальні закономірності, які були властиві окремим видам спортивної діяльності, особливості ж цієї діяльності вивчалися науками про гімнастику, легку атлетику, плавання тощо. Отже,

найбільш загальні закономірності, що стосуються будь-яких видів рухової активності людини, є предметом сучасної теорії і методики фізичного виховання.

Накопичені в результаті вивчення дані формуються у визначену систему й утворюють особливу навчальну дисципліну – предмет викладання. Під предметом викладання розуміється педагогічно адаптований зміст фізичного виховання. Провідним завданням ТМФВ є формування системи фундаментальних знань, що визначають професійну діяльність в галузі фізичного виховання. Провідним компонентом навчального предмета ТМФВ є наукові знання [2].

Зміст і структура навчального предмета піддаються поступовій зміні під впливом появи нових наукових фактів, спеціалізації професійної діяльності випускників і традиційно ділиться на «Загальні основи теорії та методики фізичного виховання» і «Методики фізичного виховання різних груп населення». Так, у загальних основах теорії і методики фізичного виховання викладаються такі розділи, як: фізичне виховання в системі освіти; засоби і методи фізичного виховання; теорія та методика розвитку рухових здібностей; теорія та методика навчання фізичним вправам. У процесі викладання методики фізичного виховання різних груп населення конкретизуються основні положення теорії та методики з урахуванням особливостей освітніх закладів і професійної діяльності. Особлива увага, як правило, приділяється таким темам, як: фізичне виховання дітей дошкільного віку; фізичне виховання дітей шкільного віку; фізичне виховання студентської молоді; фізичне виховання в період активної трудової діяльності; фізичне виховання людей похилого і старшого віку; деякі окремі питання методики фізичного виховання людей різних вікових груп [5].

Слід відмітити, що нині, у світлі інноваційних реформ у вищій освіті значно зросла роль самостійної роботи студентів (СРС), на яку відкритий освітній стандарт відводить 40–50 % навчального часу. Однак, проблеми

змісту, організації, контролю й оцінювання цього виду навчальної діяльності у ВНЗ залишаються недостатньо вирішеними [2; 3].

Зауважимо, що самостійну роботу у викладанні курсу «ТМФВ» В. Бондаренко [1] розглядає як важливий фактор засвоєння навчального матеріалу та перевтілення теоретичної складової у власні практично-методичні напрацювання. Її метою є формування креативності, навичок самостійної роботи у навчальній, науковій, професійній діяльності, здатності брати на себе відповідальність, уміння самостійно вирішувати проблемні питання та знаходити конструктивні рішення. Результатом цієї діяльності є сформованість самостійності студента як риси особистості. Самостійна робота – це робота студентів, яка планується та виконується під методичним керівництвом, але без безпосередньої участі викладача. Він лише організовує та контролює пізнавальну діяльність студентів.

Однак, Т. Гнітецька за результатами опитування студентів вказує, що основною формою самостійної роботи для 85 % з них переважно є опрацювання конспектів лекцій, а в разі труднощів у вирішенні самостійних завдань 95 % з них звертаються до друзів, а не до викладачів. Дослідниця відзначає, що ознайомлення студентів з різноманітністю форм і видів завдань самостійної роботи та наукова її організація матиме позитивний вплив на підвищення якості підготовки майбутніх фахівців [3].

Основними видами завдань самостійної роботи з ТМФВ є: опрацювання лекційного матеріалу з його розширенням та поглибленням; вивчення окремих тем або питань, що не розглядаються в курсі лекцій; підготовка до виступів за питаннями семінарів; підготовка до практичних, лабораторних занять; розв'язування і письмове оформлення задач, схем, діаграм, складання тестів; підготовка до підсумкового контролю; переклад текстів з іншомовних джерел, складання словника основних понять; робота в інформаційних мережах з визначених тем тощо [1; 3; 4].

Проте, існує ряд чинників, які негативно впливають на якість самостійної роботи студентів, зокрема, при вивченні теорії і методики

фізичного виховання. До таких належить, наприклад, недостатньо сформовані здібності до самоорганізації навчальної діяльності.

На думку В. Бондаренко [1], для забезпечення якості самостійної роботи студентів при вивченні теорії і методики фізичного виховання організація даного виду роботи має здійснюватись на засадах таких принципів:

- принцип активності та свідомості, які передбачають зацікавленість студентів у майбутній професійній діяльності, відповідальне ставлення до процесу формування професійно важливих знань та усвідомлення значення самостійної роботи. Це забезпечує розвиток мотиваційної установки у студентів, яка відчутно впливає на характер і результати їх діяльності, сприяє підвищенню ефективності дій, активізує мислення, пам'ять, сприймання, увагу, спрямовує на об'єкт пізнання та формує внутрішню потребу в постійній самостійній роботі;

- принцип диференціації видів самостійної пізнавальної діяльності студентів із урахуванням рівня їх підготовленості та індивідуальних здібностей;

- принцип взаємозв'язку та послідовності при постановці завдань, що забезпечується поступовим переходом від простих завдань до більш складних, посилюючи їх творчо пошуковий характер. Крім того, послідовність означає чітку упорядкованість, черговість етапів роботи. Не закінчивши опрацювання одного літературного джерела, не можна братись за наступне. Це спричиняє формування поверхневих знань, унеможливорює стійке запам'ятовування навчального матеріалу;

- принцип забезпечення чіткого планування, що допоможе раціонально структурувати самостійну роботу, зосередитися на головному;

- принцип використання відповідних методів, способів і прийомів роботи, що забезпечує глибоке осмислення матеріалу, унеможливорює фрагментарність знань, сприяє формуванню вміння мислити, а не механічно запам'ятовувати;

– систематичного контролю за самостійною діяльністю студентів.

Ми поділяємо думку Т. Гнітецької про те, що вирішенню проблеми якості самостійної роботи студентів при вивченні навчальної дисципліни «Теорія і методика фізичного виховання» сприятиме:

- диференціація завдань самостійної роботи за рівнями навчальної активності та особистих резервів часу студентів;
- підготовка навчально-методичних засобів для самостійної роботи студентів: навчальних, методичних посібників, тестів самоконтролю, тощо;
- забезпечення систематичного поточного контролю за виконанням завдань самостійної роботи: виступів на семінарських заняттях, тощо;
- отримання студентами високої кваліфікації програм самостійної роботи на початку вивчення дисципліни.

Однак, на наш погляд, доцільним також є розробка критеріїв і показників вимірювання результатів самостійної роботи студентів при вивченні навчальної дисципліни «Теорія і методика фізичного виховання»; проведення студентських селф-презентацій самостійної роботи та її результатів.

Таким чином, нині існує проблема якості самостійної роботи студентів, зокрема під час вивчення дисципліни «Теорія і методика фізичного виховання». Одним із шляхів вирішення означеної проблеми є забезпечення організаційно-педагогічних умов, до яких належать такі: диференціація завдань самостійної роботи за рівнями навчальної активності та особистих резервів часу студентів; підготовка навчально-методичних засобів для самостійної роботи студентів: навчальних, методичних посібників, тестів самоконтролю, тощо; забезпечення систематичного поточного контролю за виконанням завдань самостійної роботи: виступів на семінарських заняттях, тощо; отримання студентами високої кваліфікації програм самостійної роботи на початку вивчення дисципліни; розробка критеріїв і показників вимірювання результатів самостійної роботи студентів при вивченні

навчальної дисципліни «Теорія і методика фізичного виховання»; проведення студентських селф-презентацій самостійної роботи та її результатів.

Список використаних джерел:

1. Бондаренко В. Педагогічні аспекти організації самостійної роботи майбутніх фахівців фізичної культури / В. Бондаренко // Педагогічні науки (Полтава). – 2012. – № 54. – С. 54–59. [Електронний ресурс] – Режим доступу :
<http://dspace.pnpu.edu.ua/bitstream/123456789/983/1/Bondar.pdf>
2. Бондаренко В. В. Теорія і методика фізичного виховання : навчальна програма [для студентів галузі знань «Фізичне виховання, спорт та здоров'я людини»] / В. В. Бондаренко. – Полтава : ПНПУ, 2011. – 52 с.
3. Гнітецька Т. В. Самостійна робота студентів із теорії та методики фізичного виховання за кредитно-модульною системою навчання: навч. посіб. Т. В. Гнітецька, Т. Г. Овчаренко. – Луцьк : Волин. нац. ун-т ім. Л.Українки, 2010. – 184 с.
4. Пидкасистый П. И. Самостоятельная познавательная деятельность школьников в обучении: Теоретико-экспериментальное исследование / П. И. Пидкасистый. – М. : Педагогика, 1980. – 240 с.
5. Худолій О. М. Загальні основи теорії і методики фізичного виховання: Навч. посібник, 2-е вид., випр. / О. М. Худолій. – Харків: «ОВС», 2008. – 406 с.

В статье автором поднимается проблема качества самостоятельной работы при изучении студентами высшего учебного заведения дисциплине « Теория и методика физического воспитания », рассматриваются пути повышения качества определенного вида работы.

In the article the author raised the problem of an independent study of students at the university discipline " Theory and methods of physical education ," examined ways to improve the definite type of work.

Відомості про автора:

А) прізвище, ім'я, по батькові: Клименченко Тетяна Григорівна

Б) посада: старший викладач

В) місце роботи: СНАУ, кафедра фізичного виховання

Г) адреса для листування: 40000, м. Суми, вул. Кірова 160, кафедра
фізичного виховання